

LJUDI NISU PTICE

Još jedna selidba. Tako već godinama. Kažu da u jednom trenutku prestane da se broji, da prestane da bude bitno, da se zaboravi, da se saživi. Ne znam postoji li taj trenutak i kome je on doneo dobro, podstanarima sigurno ne, iako ima onih koji tvrde da nerešeno stambeno pitanje unosi dinamiku u život, uzbuđenje. To su najčešće oni koji o tuđim nesigurnim životima palamude iz svojih sigurnih, a kad to neko pokuša da im kaže, oni graknu, grunu, zalaufaju se oči da izvade.

Ovaj stan je u zgradi koja je izgrađena 1947. godine, to sam saznao prve večeri kad sam se uselio. Taj podatak nije mi bio ni poznat ni vidljiv, na zgradi ne postoji nikakva ploča. Ta je zgrada zapravo jedna vrlo neugledna zgrada, sva nekako pravougaonikasto monotona, fasada joj je okrečena u oker, blago hrapava, kao nervoznom mistrijom da je polirana. To je pretposlednja zgrada u ulici koja se od Trga republike nastavlja prema keju. Dakle, ulica u dobrom kraju, u centru. Stan je na četvrtom spratu, poslednjem, koji se vodi kao treći, jer ono što je prvi sprat zapravo nije prvi, već visoko prizemlje. Kad sam nakon usplahirenog poziva na broj iz oglasnika došao da ga pogledam agent je to više puta naglasio: *To je visoko prizemlje*, rekao je značajno me pogledavši kao da je u pitanju jedna od najvažnijih istina koju moram znati. Mene je više brinulo da li ćemo se dogovoriti oko depozita. Na svakom spratu samo su po dva stana, što je ukupno osam stanova, isto koliko je bilo i u zgradi u Maršala Tita 15A, u kojoj smo živeli od 1992. i u kojoj je bio dvoiposoban stan, 78 kvadrata, naš stan, prizemlje, s dve terase koje su gledale na tu Ulicu maršala Tita. Kao dete nisam razlikovao reč maršala od reči maršruta. Tek nekoliko godina kasnije shvatio sam da je u pitanju maršal. Međutim, to više nije bilo bitno. Ova zgrada koja nalazi se između Trga republike i Beogradskog keja pretposlednja je zgrada u nizu. Da je sagrađena 1947. saznajem te prve večeri od komšinice iz stana ispod. Na vratima piše samo Ružica. Pozvonom. Otvara sredovečna žena s naočarima. Taman da izustim pozdravnu rečenicu, ona me prekine i kaže: *Uđi, hajde, izvoli*. Stan je potpuno identičan onome u kojem ću živeti: prostrani hodnik iz kojeg se ide u malu sobu, veliku sobu, kuhinju s balkonom i kupatilo s WC-om. Raspored je dobar, stanu i pokušstvo i ljudi a da se ne guraju, što kad je u pitanju većina novih stanova nije slučaj, jer kod većine novih stanova izgubio se dnevni boravak, a o radnoj sobi više nema ni govora. Novi stanovi namenjeni tzv. običnim ljudima vrlo su neobični, sklepani i skučeni, nekako smandrljani, kao da u njima treba samo da se prespa, ako san može da dođe na oči.

Dakle, Ružica. Ružica je možda pasionirana ljubiteljka ulja na platnu i raznih drugih slika, to zaključujem jer na zidu gotovo da nema slobodnog mesta, slike su načičkane posvu-

da. Kažu da je tako i u kući jedne Vere Matović na Dedinju, ali kod Vere nisam bio, pa to ne mogu da tvrdim. Ružica me poseda za mali trpezarijski sto i nudi pićem. Ljubazno odbijam, kažem da sam došao da se upoznamo, živeću u stanu iznad. Ona me na to pita: *Jesi li možda programer?* Iznenađen pitanjem samo odgovorim da nisam, na šta ona konstatuje da je to prava šteta, jer je to sjajno zanimanje. Pita me čime se bavim, ja joj kažem tekstom, ona na to samo odmahne rukom i ponovi: *Kakva šteta*. Ubrzo mi kaže godinu rođenja zgrade, ali da ona tu živi tek poslednjih 25 godina. Ne znam kako da se postavim prema toj informaciji. Doda da su svi koji tu žive „sve sam fini svet“, i da se nada da ja neću narušiti tu harmoniju. Onda me pita da li je u redu da sad odemo do mog stana, volela bi da vidi kako sam ga namestio. Kažem da je to sasvim u redu i zaputimo se sprat više. Ružica je prilično hitra i vesela, tako bar pomislim u tom trenutku. Kad smo ušli, ona furiozno prođe kroz sve prostorije, stane ispred ogledala u hodniku, onda opet uđe u WC, gleda unaokolo kao da nešto traži. Zaustim da je pitam o čemu se radi, ali me ona preduhitri: *Ovo ogledalo... pomeri ga, obavezno. I daska od WC šolje mora biti spuštena, nemoj da se izgraš s tim!* Shvativši da je nisam najbolje razumeo doda: *Ja sam stručnjak za feng šui, dobra ti je energija u prostoru, samo to ogledalo i daska od WC šolje!* Izgovori to značajno me pogledavši i ispruživši kažiprst desne ruke. Klimnem glavom iz najdublje zahvalnosti i kažem da ću voditi računa o tome. *Inače ti je sve kako treba i videćeš – ovdje je divno živjeti, zgrada je odlična, iako je iz 1947.* To kaže i ode bez pozdrava.

Pre nego što sam legao na madrac koji sam preneo iz prethodnog stana, dva puta sam proverio je li daska na WC šolji spuštena. Te sam noći zamišljao prve stanare te 1947, njihove živote prvih posleratnih godina, šta su upisali a šta ispisali s ove adrese, jesu li to bili dobri ljudi ili ološ. Zamišljao sam pogled s prozora, na Dunav i tvrđavu, tihu patnju svih koji u ovaj grad dođu samo turistički. I polako tonuo u san vedre novembarske noći.

Mali balkon, na koji se izlazi iz kuhinje i koji gleda na dvorište, okupirali su golubovi. Isprva nisam obraćao previše pažnje na njih, izgledali su mi isto, svi su isti, ali onda sam počeo da primećujem detalje. Nisu svi isti. Na moj balkon dolazi jedna golubija porodica, majka je siva, otac beo. Majka je hrabra, otac plašljiv. Majka je snela dva jajeta u saksiju. Ležali su na njima na smenu, otac i majka. Pratio sam njihovu dinamiku danima. Onda su se iz jaja izlegli ptići, deca. Deca su ružna, izrazito ružna, pokupila su najružnije od oca i majke. Ima takve dece, spoj najgorih osobina i najružnijih crta lica svojih roditelja. Kad se rode, svi ih gledaju blagonaklono, smeše im se, toj deci a ne golubovima, iskolače oči, stanu da tresu glavom, neki počnu da guguču. Ima onih koji se počesu po guzici ili pljunu tri puta, pu-pu-pu, da ne ureknu to malo ružno biće ispred sebe. Ima ružne dece koja izrastu u lepe ljude. Golubove ne diram, pustio sam da mi uđu u život. Balkon je sad njihov, ja samo povremeno izađem da sastružem govna. Ne boje me se. Možda će jednog dana početi da sleću na mene, na moju glavu i ramena, možda ću završiti u nekom članku, rubrici o zanimljivostima, neki završe i u crnoj hronici. Ili u romanu, kao Julija Amati, koja je radila

kao glavna medicinska sestra na Odeljenju psihijatrije Beogradske kliničke bolnice, na kojem je radio i Andreas Ban, koji odmah na početku drugog romana u kojem je glavni lik kaže: *Naravno da se nisam ubio*. Naslov tog romana je *EEG*.

Dok smo živeli u Ulici maršala Tita 15A na tavanu je bilo mnogo golubova. Mi, deca iz komšiluka, krišom bismo se penjali na tavan, dolazili do malih gnezda, štapovima terali očeve i majke golubove i onda bacali jaja. Nekad bismo bacali i male ptiće, rozikaste i tihe. Pobedonosno bismo se vraćali u dvorište, verujući da smo uradili pravu stvar. Roditelji bi nam govorili da su golubovi prljave ptice i da prenose bolesti. Mrzeli smo golubove. Jedna baba iz komšiluka bi ih klala i od njihovog mesa nakuvavala supe, koje ja nikad nisam probao, jer ja sam se na golubove gadio. Ta je baba živela preko devedeset godina. Dosta o golubovima.

Jutro nakon prve noći na novoj adresi s prozora vidim Dom armije, dečje betonirano igralište i park za pse. To s parkom za pse me posebno veseli. Između Doma armije i tog parka koji zapravo je parkić, to je jedan izuzetno malen komad livade s dva drveta, dakle između tog komada livade i leđa Doma armije kao glista prostire se kućica, niska, pokrivena salonit pločama koje opasne su, kancerogene, njihova mikroprašina uvlači se u pluća pa tu onda revnosno ruje dok osoba ne shvati da u pitanju nije običan kašalj, već možda smrt koja samo što nije. Te salonit ploče imale su mnoge kuće u godinama koje neki nazivaju bezbrižnim detinjstvom, ja samo detinjstvom. Salonit pločama pokriveni su objekti za život ljudi, ali i razne šupe, svinjci i kokošinjci. Valjda su te ploče bile potpuni hit u zlatnim godinama jugoslovenskog socijalizma. Tada se nije znalo za mikroprašinu koja kreće u svoju misiju kad ploče počnu da se raspadaju, za azbestne niti, iz krocidolita, „plavog azbesta“, koji je kod nas prestao da se koristi krajem osamdesetih godina prošloga veka. Od opasnih prašina krajem tih bezbrižnih godina zna se samo za černobiljsku prašinu, kao da ta prašina najavila je da će se u prah uskoro pretvoriti skoro sve što ljudi mogli su i nisu mogli da zamisle. Mnogo godina nakon černobiljske prašine ima ljudi koji bez prestanka ponavljaju da od onih salonit ploča i raznih drugih ploča tih godina nije moglo da se živi, da su to bile strašne godine, jezive, mučne, mračne i utamničene godine, i da, na koncu, i taj Černobilj nije bio ništa drugo do posledica tog sistema, koji neki nazivaju komunistički, a neki socijalistički, misleći da se radi o istom, a ne radi se. Oni te svoje istine u koje su poverovali verglaju do unedogled, ponavljaju, ne udubljuju se, jer za udubljanje potreban je mozak, nekad i napor, a postoje i činjenice koje proverljive su, postoje dokumenti, a postojala su i sećanja u glavama tih koji verglaju, ali ta su sećanja ubijena maljem i zato mljena duboko u tminu tih prostora, njihovih, mentalnih.

Černobilj mi je jedna od najvećih fascinacija. Jako često, prečesto, spominjem černobiljsku prašinu, černobiljske smrti, černobiljske živote i černobiljske ptice za koje kažu da su među najdivnijim pticama, da njihov poj nezamislivo je očaravajući, u toj tišini černobiljske šume koja se širi. Ima ptica sa smanjenim mozgom, pet posto manjim od mozga drugih ptica koje ne žive blizu Černobilja, tvrde neki naučnici, i da im je zato kognitivna sposobnost smanjena, ali da ima i onih koje su se adaptirale na radijaciju i cvrkuću na sav

glas, tvrde. Naučnici takođe tvrde da su čestice černobiljske smrti, koje su krenule tog 26. aprila 1986. došle i do delova Mađarske i Rumunije. Jedna doktorka sa Instituta za majku i dete na Novom Beogradu tvrdi da je černobiljska prašina padala i po deci u delovima tadašnje zemlje koji su se graničili s Mađarskom i Rumunijom, dakle i po ulicama Ivana Milutinovića, Save Kovačevića, 13. jula i Maršala Tita. Svetlucave čestice te prašine nosim i danas.

Dok sam živeo u kvartu tranzicionih gubitnika, nekadašnjem radničkom naselju „iza pruge“, golubove gotovo da nisam primećivao, ili ih tamo nije ni bilo. Primećivao sam svetlucave breze u aprilu, nežnozelenene, grmove zove i jedan stari orah na samom obodu grada. On me je redovno podsećao na jednu prijateljicu s primorja, njenu opsesiju i tim primorjem i kontinentom, Dunavom, gradovima i ljudima, podsećao me je na njenu ideju da treba ići i gde god je to moguće: saditi drveće, ali ne bilo kakvo, već baš orahe, višnje, trešnje, i sve ono što daje plod, što bi ljudi mogli ubrati i pojesti. *Zar to ne bi bilo čudesno*, govorila bi mi, *zamisli da prolazimo ulicama i beremo plodove, da ploda ima za sve, da ne moramo sve, baš sve, kupovati. To je humano*, odgovarao bih joj nekako nemušto, tupavo, ne mogavši zapravo da zamislim takav grad. Njena kućica je malena, jedva primetna, iznad hridi. Oko nje raste mirta, rastu aloje i agave, i ruzmarin, a kroz đardin protrčavaju mačke, žilave i divlje. Dok one protrčavaju, moja prijateljica sedi u tom đardinu s knjigom poezije Stanislave Nikolić Aras, *ponekad živim životom japanske babe*, kaže pesnikinja, i ne obazire se na njih, te mačke, ili gleda ka pučini, u odblesak sunca što dere u univerzum. Ili u maloj sobi, u toj svojoj kućici, u mrtvu uru – dubi na glavi.

(odlomak iz rukopisa)